मामलेदार न्यायालय अधिनियम, १९०६ चे कलम ५ व महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ चे कलम १४३ अन्वये दाखल दाव्यांमध्ये आदेशाच्या अंमलबजावणीची खात्री करण्याकरीता स्थळपहाणी पंचनामा व जिओ टॅग फोटो घेणेबाबत सर्व क्षेत्रीय अधिकारी/प्राधिकारी यांना दिशानिर्देश देण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांकः संकिर्ण-२०२५/प्र.क्र.१२८/जमीन-०१ अ

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
१ ला मजला, मंत्रालय (मुख्य इमारत), मुंबई-४०० ०३२
दिनांक-२९ ऑक्टोबर, २०२५

वाचा

१) महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक जमीन-२०२५/प्र.क्र.४७/ज-१अ, दिनांक २२.०५.२०२५
२) महसूल व वन विभाग, शासन पत्र क्रमांक जमीन-२०२३/प्र.क्र.१३५/ज-१अ, दिनांक १३.०२.२०२४
३) महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक कार्यशा-२०२५/प्र.क्र.०६/म-८, दिनांक ०९.०४.२०२५

प्रस्तावना

उक्त संदर्भाधीन क्र.३ येथील शासन निर्णयान्वये महसूल विभागामार्फत विविध प्रशासकीय विभागांच्या माध्यमातून क्षेत्रिय स्तरावर हाताळण्यात येणाऱ्या विविध विषयांच्या अनुषंगाने प्रशासनाच्या विविध स्तरांवरील विद्यमान कार्यपध्दती, योजनांची प्रभाविता, कामकाजातील कार्यक्षमतेचे मूल्यांकन, माहिती व्यवस्थापन प्रणाली यांचा सखोल अभ्यास करून सुधारित उपाययोजना व शिफारसी करण्याकरिता विषयवार अभ्यास समित्या गठीत करण्यात आल्या होत्या. विभागीय आयुक्त, पुणे विभाग यांच्या अध्यक्षतेखाली "नागरीकांचे जीवनमान सुकर करणे बाबत उपाययोजना" या विषयाशी संबंधीत समिती गठीत करण्यात आली होती.

मामलेदार न्यायालय अधिनियम, १९०६ चे कलम ५ (वहिवाटीला अडथळा, अतिक्रमण दुर करणे) व महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ चे कलम १४३ (सरबांधावरुन रस्ता मागणी) अन्वये दाखल दाव्यांमध्ये सक्षम अधिकारी / प्राधिकारी यांनी पारित केलेल्या आदेशांची अंमलबजावणी होऊन प्रत्यक्षात

वहिवाट सुरू झाल्याबाबतची सुनिश्चिती होत नाही, पर्यायाने अर्जदाराच्या तक्रारीचे पूर्णत: निराकरण होत नसल्याची बाब सदर अभ्यास समितीने दिनांक १८.०८.२०२५ रोजी सादर केलेल्या अहवालावरून शासनाच्या निदर्शनास आली आहे. सबब, त्यानुषंगाने सर्व क्षेत्रीय अधिकारी / प्राधिकारी यांनी करावयाच्या कार्यवाहीबाबत दिशानिर्देश देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक

मामलेदार न्यायालय अधिनियम, १९०६ चे कलम ५ अन्वये, कायद्याच्या रितसर प्राधिकारा व्यतिरिक्त इतर मार्गाने मालमत्तेच्या ताब्यात, पाण्याचा वापर करण्याच्या हक्कात तसेच वहिवाटीच्या रस्त्यामध्ये अडवणूक वा अडथळा केला असल्यास सदर अडथळा दूर करणे/ वहिवाट रस्ता मोकळा करुन देणेबाबत प्रकरणे दाखल होतात. तसेच, महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ मधील कलम १४३ अन्वये, सरबांधावरुन रस्ता देणेबाबत प्रकरणे दाखल होतात. सदर प्रकरणांमध्ये सक्षम अधिकारी / प्राधिकारी यांचेकडून अनुक्रमे मनाई हुकूम व आदेश पारित केले जातात. सदर आदेश पारित केल्यानंतर आदेशाच्या प्रत्यक्ष अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे कार्यवाही करावी:-

१. मामलेदार न्यायालय अधिनियम, १९०६ च्या कलम ५ अन्वये, जुना वहिवाटीचा रस्ता मोकळा करणे तसेच, महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ च्या कलम १४३ अन्वये, सरबांधावरुन रस्ता देणेबाबत पारित केलेल्या आदेशांची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी होईपर्यंत सदर प्रकरणे बंद करण्यात येऊ नये.

२. संबंधीत सक्षम अधिकारी / प्राधिकारी यांनी मामलेदार न्यायालय अधिनियम, १९०६ चे कलम ५ व महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ चे कलम १४३ अन्वये, अंतिमत: आदेश पारित केल्यानंतर सदर आदेशाची संबंधितांकडून पुढील ७ दिवसात प्रत्यक्षात अंमलबजावणी झाल्याबाबत स्थळपहाणी पंचनामा व जीओ टॅग फोटो या आधारे खात्री करुन सदर स्थळपहाणी पंचनामा व जीओ टॅग फोटोचा समावेश संबंधित प्रकरणाच्या मूळ संचिकेमध्ये करावा.

०२. उपरोक्त दिलेल्या निर्देशांनुसार संबंधित अधिकारी/कर्मचारी यांच्याकडून अंमलबजावणी होण्याकरीता संबंधित जिल्हाधिकारी, उप विभागीय अधिकारी तसेच तहसिलदार यांनी आपल्या अधिनस्त अधिकारी/कर्मचारी यांना आवश्यक त्या सूचना निर्गमित करून उपरोक्त दिलेल्या निर्देशांची अंमलबजावणी होत असल्याची वेळोवेळी खातरजमा करावी.

०३. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेताक २०२५१०२९१२२९५५३७१९ असा आहे. सदर शासन परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

SANJAY AUDUMBAR DHARURKAR

Digitally signed by SANJAY AUDUMBAR DHARURKAR
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=Revenue and Forest Department,
2.5.4.20=637145FD393D6D5C713E94E6DA7BC6BEE23011448B7FC64D138630B9C76AE7A2, postalCode=400032, st=Maharashtra, serialNumber=FCF7172A73579B34FA622983D8FB647780FBEF1D35A1CA975955EB9193F3F800, cn=SANJAY AUDUMBAR DHARURKAR
Date: 2025.10.29 12:32:24 +05'30'

(संजय धारुरकर)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रती,

१. मा.राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
२. मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय मुंबई
३. मा.उपमुख्यमंत्री, (नगर विकास, गृह निर्माण, सार्वजनिक बांधकाम (सा.उ.)) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा.उपमुख्यमंत्री, (वित्त व नियोजन, राज्य उत्पादन शुल्क विभाग), यांचे सचिव, मंत्रालय,मुंबई
५. मा.मंत्री (महसूल), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय ,मुंबई
६. मा.राज्यमंत्री (महसूल), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय ,मुंबई
७. मा.मुख्य सचिव, यांचे वरिष्ठ स्वीय सहाय्यक,मंत्रालय ,मुंबई
८. अपर मुख्य सचिव (महसूल, मुद्रांक व नोंदणी), यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
९. अपर मुख्य सचिव /प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
१०. विभागीय आयुक्त (सर्व)
११. जमाबंदी आयुक्त आणि संचालक, भूमिअभिलेख (म.रा.) पुणे
१२. जिल्हाधिकारी (सर्व)
१३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) १/२, महाराष्ट्र मुंबई/नागपूर
१४. महालेखापाल (लेखा परीक्षा) १/२, महाराष्ट्र मुंबई/नागपूर
१५. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
१६. निवड नस्ती (कार्यासन-जमीन-०१अ)